

27. Памятная книжка Минской губернии... – Минск: Издание Минск. губерн. стат. комитета, 1845–1916. ... на 1874 год. – Минск: Губерн. тип., 1873. – 254 с.
28. Памятная книжка Минской губернии... – Минск: Издание Минск. губерн. стат. комитета, 1845–1916. ... на 1878 год, ч. I. – Минск: Губерн. тип., 1878. – 722 с.
29. Памятная книжка Минской губернии... – Минск: Издание Минск. губерн. стат. комитета, 1845–1916. ... на 1890 год. – Минск: Тип. Б. И. Соломонова, 1889. – 422 с.
30. Памятная книжка Минской губернии... – Минск: Издание Минск. губерн. стат. комитета, 1845–1916. ... на 1892 високосный год. – Минск: Губерн. тип., 1891. – 408 с.
31. Памятная книжка Минской губернии... – Минск: Издание Минск. губерн. стат. комитета, 1845–1916. ... на 1896 високосный год. – Минск: Тип. Х. Я. Дворжеца и Б. И. Соломонова, 1895. – 452 с.
32. Памятная книжка Минской губернии... – Минск: Издание Минск. губерн. стат. комитета, 1845–1916. ... на 1898 год. – Минск: Тип. Х. Я. Дворжеца и Б. И. Соломонова, 1897. – 303 с.
33. Памятная книжка Минской губернии... – Минск: Издание Минск. губерн. стат. комитета, 1845–1916. ... на 1900 год. – Минск: Губерн. тип., 1899. – 528 с.
34. *Подорожня, Е. А.* Эволюция органов управления государственными имуществами в Беларуси (конец XVIII – начало XX в.) / Е. А. Подорожня // *Весті БДПУ. Сер. 2.* – 2014. – № 2. – С. 33–37.
35. ПСЗРИ. – 2-е собр. – Т. 12. – Отд. 1. – СПб., 1838. – № 10834. – С. 1039–1053.
36. ПСЗРИ. – 2-е собр. – Т. 13. – Отд. 1. – СПб., 1839. – № 11189. – С. 405–654.
37. ПСЗРИ. – 2-е собр. – Т. 41. – Отд. 1. – СПб., 1868. – № 42899. – С. 34–37.
38. ПСЗРИ. – 2-е собр. – Т. 41. – Отд. 2. – СПб., 1868. – № 44024. – С. 469–471.
39. ПСЗРИ. – 2-е собр. – Т. 41. – Отд. 2. – СПб., 1868. – № 44024. – С. 642–645.
40. ПСЗРИ. – 2-е собр. – Т. 51. – Отд. 2. – СПб., 1878. – № 56769. – С. 563.
41. ПСЗРИ. – 3-е собр. – Т. 2. – Отд. 1. – СПб., 1886. – № 1258. – С. 367.
42. ПСЗРИ. – 3-е собр. – Т. 2. – Отд. 2. – СПб., 1886. – № 1258. – С. 469–471.
43. ПСЗРИ. – 3-е собр. – Т. 8. – Отд. 1. – СПб., 1890. – № 5120. – С. 148–156.
44. ПСЗРИ. – 3-е собр. – Т. 14. – СПб., 1898. – № 10457. – С. 141–152.
45. ПСЗРИ. – 3-е собр. – Т. 22. – Отд. 1. – СПб., 1904. – № 21694. – С. 645–647.

(Дата подачи: 19.02.2016 г.)

А. М. Кротаў

Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны, Гомель

A. M. Krotau

Francisk Skorina Gomel State University, Gomel

УДК 94(476):316.647.8=162.1

БЕЛАРУСКІ СТЭРЭАТЫП ПАЛЯКА ЯК ПРАДМЕТ ГІСТОРЫКА-ІМАЛАГІЧНАГА ВЫВУЧЭННЯ

BELARUSIAN STEREOTYPE OF THE POLE AS SUBJECT MATTER OF HISTORICAL-IMAGOLOGICAL STUDY

У артыкуле разглядаецца беларускі стэрэатып паляка як прадмет гісторыка-імалагічнага вывучэння. Адзначаецца, што дадзены стэрэатып з'яўляецца элементам беларускага нацыянальнага светаўспрымання, і актыўвізацыя яго вывучэння звязана з роствам нацыянальнай самасвядомасці беларусаў. Цяварджэаца, што вывучэнне і засва-

не беларускімі вучонымі замежнага вопыту імалагічных даследаванняў не павінна стаць механічным перанясеннем і ўкараненнем элементаў чужых стэрэатыпаў у беларускае ментальнае асяроддзе, у прыватнасці элементаў польскага аўтастэрэатыпа і рускага стэрэатыпа паляка ў беларускі яго стэрэатып.

Ключавыя словы: гістарычная імагалогія; ментальнасць; беларускі стэрэатып паляка.

In the article as subject matter of historical-imagological study the Belarusian stereotype of the Pole is considered. It is noted that this stereotype is an element of the Belarusian national perception of the world and activation of its study is related with the growth of national consciousness of Belarusians. It is argued that the study and assimilation by Belarusian scientists of foreign experience of imagological studies should not be a mechanical transfer and the introduction of elements of foreign stereotypes into the Belarusian mental surroundings, in particular of elements of autostereotype of Pole and Russian stereotype of the Pole into Belarusian stereotype of his.

Key words: historical imagology; mentality; the Belarusian stereotype of the Pole.

Беларускі стэрэатып паляка як прадмет спецыяльнага навуковага вывучэння стаў прыцягваць да сябе ўвагу вучоных толькі пасля распаду СССР, хоць фактар яго прысутнасці ў штодзённым і грамадска-палітычным жыцці Беларусі і Польшчы адчуваўся ўвесь час, што павінна было рана ці позна абудзіць да яго навукова-даследчыцкую цікавасць. У 1990-я гг., падчас карэннай змены палітычнай сітуацыі ва Усходняй Еўропе, звязанай з распадам СССР, з'явілася неабходнасць у наладжванні новай сістэмы адносін паміж народамі, якія страцілі ранейшыя, заснаваныя на ідэалогіі сувязі. Былыя, штучна створаныя вобразы «сяброў», «братоў», «сясцёр» выйшлі з прапагандысцкага карыстання. Былі рэаніміраваны здолешыя, як аказалася, выдатна захавацца на паўсядзённым узроўні свядомасці мас нацыянальныя стэрэатыпы, якія сталі актыўна выкарыстоўвацца ў прапагандысцкім забеспячэнні ўнутранай і знешняй палітыкі незалежных дзяржаў рэгіёна, фарміруючы грамадскую думку і накіроўваючы яе ў «патрэбным» кірунку. Сёння мы бачым і прыклады таго, як актуалізаваныя вобразы «гістарычных ворагаў» дапамагаюць адраджэнню традыцый узаемнага недаверу і непрыязнасці ў новых гістарычных умовах і на якасна новым узроўні.

Трывожныя змены, якія адбыліся ў рэгіёне, усё ж не закранулі Беларусь, дзе па розных прычынах не назіраецца роста нацыяналістычных і ксенафобскіх настрояў. Не ў апошнюю чаргу дзякуючы таму, што праблемы, якія існавалі тут у міжнацыянальных адносінах у мінулым, сучаснае беларускае грамадства не вельмі цікавяць. У гэтай сувязі ўзнікае пытанне пра практычную мэтазгоднасць вывучэння беларускіх стэрэатыпаў суседзяў, у тым ліку і стэрэатыпа паляка. Тым больш што заканамерны вынік яго палякам наўрад ці можа здацца пераканаўчым і аб'ектыўным. Ды і ці дапамогуць падобнага роду «веды» (стэрэатып ведамі не з'яўляецца – гэта эрзац, які грунтуецца на прадудзятасці) сённяшнім беларусам адбудоўваць пазітыўныя адносіны з навакольным светам, у прыватнасці з палякамі і Польшчай.

Адказ на гэта пытанне досыць прасты. Нацыянальны стэрэатып – гэта сродак пазіцыянавання сябе і сваёй нацыянальнай групы. Ён заснаваны на проціпастаўленні сябе «іншым» («чужым»), а таксама ўласных, пазітыўна ацэньваемых каштоўнасцей, традыцый, норм, культурных дасягненняў, «іх» каштоўнасцям, традыцыям, нормам і культурным дасягненням, якія часцей за ўсё ацэньваюцца негатыўна.

Беларусы, якія, як лічыцца, маюць праблемы з нацыянальнай самаідэнтыфікацыяй, прасцей і дакладней усяго ўсведамляюць сваю ўнікальнасць і адасобленасць ад іншых, сутыкаючыся з адчужанымі паводзінамі ў стаўленні да сябе з боку прадстаўнікоў іншых народаў, якія маюць больш высокі ўзровень развіцця нацыянальнай самасвядомасці, чым яны самі, перш за ўсё народаў блізкароднасных. Пры непазбежнай канфрантацыі да «чужога» (паляка, рускага, украінца) адбывалася зразуменне «свайго» і ўсведамленне ўласнай прыналежнасці да беларускай нацыянальнай агульнасці.

Беларускі аўтастэрэатып (гэта значыць погляд на сябе ці самахарактарыстыка) развіваўся праз стаўленне «чужога» да «сябе» і «свайго». У прыватнасці, негатыўнае стаўленне палякаў да беларусаў прывяло да таго, што ў іх вуснай народнай творчасці, літаратуры, мастацтве сфарміраваўся і замацаваўся негатыўны стэрэатып паляка, які перадаваўся з пакалення ў пакаленне, становячыся пастаянна дзеючай нормай.

Садзейнічанне палякаў развіццю нацыянальнай самасвядомасці беларусаў складалася таксама і ў тым, што менавіта прадстаўнікі «крэсавай польскасці» запусцілі механізм беларускага нацыянальна-культурнага адраджэння, мэтай якога было недапушчэнне распаўсюджвання ў Беларусі русіфікатарскіх уплываў і проціпастаўленні ім калі ўжо не польскасці, то хаця б беларускасці. Менавіта намаганнямі польскіх удзельнікаў беларускага нацыянальна-культурнага адраджэння ў польскім сектары беларускага нацыянальнага светаўспрымання не ўкараніўся варажы палякам і Польшчы стэрэатып. Вядома, беларускі стэрэатып паляка, як ужо было сказана вышэй, не быў пазітыўным і не мог такім быць па вызначэнні. Але ён не ўтрымоўваў элементаў ксенафобіі, дзіўна нагадваючы польскі стэрэатып мазура, які з'яўляўся асноўным удзельнікам польскага каланізацыйнага руху на тэрыторыю Беларусі і ўвасабляў сабой ва ўяўленні беларусаў тыповага паляка [1, s. 68–69].

Высвятленне і стараннае вывучэнне гістарычных каранёў беларускага стэрэатыпа паляка, умоў і фактараў яго генезісу, зразумела, у большай ступені неабходна самім беларусам для развіцця ўласнай нацыянальнай самасвядомасці, фарміравання гістарычнай памяці, правільнай арыентацыі ў сучасным свеце. А сам стэрэатып у гэтай сувязі можна назваць адным з інструментаў працэсу «канструявання» беларускай нацыі, які і сёння ўсё яшчэ ідзе. Веданне акалічнасцей яго генезісу мае таксама практычную важнасць, бо дазволіць больш выразна бачыць сутнасць праблем, якія існавалі і існуюць у беларуска-польскіх адносінах.

Аднак і палякам, для якіх Беларусь ніколі не была чужой краінай, гэтыя веды дапамогуць зразумець, што гісторыя беларуска-польскіх міжнацыянальных адносін, у цэлым пазітыўных, з'яўляецца добрым падмуркам для развіцця партнёрства і добрасуседства ў нашы дні.

Як ужо вышэй адзначалася, у савецкай навуцы, у тым ліку і беларускай савецкай, цікавасць да праблематыкі нацыянальных стэрэатыпаў праявіла сябе даволі позна. Адчувалася нерашучасць вучоных, якія, зацікавіўшыся пытаннямі нацыянальнага светаўспрымання, апынуліся б на перадавых пазіцыях ідэалагічнай барацьбы і патрапілі б пад жорсткі ідэалагічны прэс.

Нельга сказаць, што ў постсавецкі перыяд сітуацыя карэнным чынам змянілася. Беларускія даследчыкі па-ранейшаму не з'яўляюцца «заканадаўцамі моды» ў сферы вывучэння сацыяльных (у тым ліку і нацыянальных) стэрэатыпаў.

Тым часам, з 1922 г., калі класік амерыканскай журналістыкі Уолтар Ліпман упершыню ўвёў у грамадазнаўства тэрмін «стэрэатып», пра сацыяльныя стэрэатыпы ў розных краінах напісаны тысячы кніг, сфарміраваліся навуковыя школы і нават даследчыя цэнтры.

Вельмі актыўна развіваюцца стэрэатыпалагічныя даследаванні і ў суседняй Польшчы. Пра разуменне важнасці папулярызацыі стэрэатыпалагічнай праблематыкі ў гэтай краіне сведчыць, у прыватнасці, выданне адпаведнай вучэбнай літаратуры. Так, у 1999 г. на польскай мове быў перавыдадзены падручнік для вышэйшай школы «Stereotypy i uprzedzenia» («Стэрэатыпы і прадужытасці») [2], які незадоўга да таго выйшаў у ЗША. Сабой ён толькі разнастаіў асартымент падобнага роду выданняў, падрыхтаваных польскімі аўтарамі.

На масавага чытача, а не толькі на спецыялістаў, накіраваныя кнігі серыі «Przewodnik ksenofoba» («Даведнік ксенафоба»), якая выдаецца ў Польшчы з 1997 г. Адна з іх, дарэчы, прысвечана самім палякам [3]. Факусуючы крытычны погляд на адметных якасцях асобных народаў, на звязаных з імі прадужытасцях і забабонах, распавядаючы пра іх у крыху кплівай манеры, «Даведнік» прэтэндуе на ролю лекара супраць ксенафобіі. Аднак нельга не звярнуць увагі на тое, што ніводны з народаў, з якімі палякаў злучаў іх гістарычны лёс – літоўцы, беларусы, украінцы, чамусьці не патрапіў пакуль у фокус увагі аўтараў кніг гэтай серыі.

Распрацоўваючы праблему польскага аўтастэрэатыпа, польскія вучоныя не маглі не прыйсці да неабходнасці азнаямлення са стэрэатыпамі Польшчы і паляка, якія сталі часткай нацыянальных традыцый суседніх народаў. Характар гэтых стэрэатыпаў быў негатыўным, і гэта магло перашкодзіць Польшчы заняць тое аўтарытэтнае месца ў рэгіёне, на якое яна, улічваючы гістарычную і палітычную сітуацыю, магла прэтэндаваць. Акрамя выяўлення фактараў, якія вызначылі характар гэтых стэрэатыпаў, вывучаліся магчымасці іх мадыфікацыі праз аслабленне ацэньваюча-эмацыйнага кампанента і ліквідацыю прадужытасці [4].

У святле сказанага варта адзначыць, што польскія вучоныя актыўна цікавяцца станам сучаснай «беларускасці» і яе перспектывамі. Адным з найбольш аўтарытэтных замежных экспертаў у пытаннях фарміравання беларускай нацыі сёння лічыцца польскі сацыёлаг Рышард Радзік, прафесар універсітэта Марыі Кюры-Складоўскай (Люблін). У сваіх даследаваннях ён шмат увагі надае свядомасці грамадскіх эліт Беларусі XIX–XX стст., фарміраванню культурных і цывілізацыйных арыентацый беларусаў [5].

Польскія даследчыкі ў фокусе сваёй увагі, аднак, трымаюць толькі той гістарычны перыяд, калі ўдзел палякаў у беларускім нацыянальна-культурным адраджэнні быў сапраўды паспяховым і меў у цэлым пазітыўны для яго характар. А вось пра тое, чаму беларускую нацыянальную культуру прыйшлося адраджаць, як, калі і чаму беларусы пазбавіліся сваёй этнічнасці, якую ролю ў гэтым адыгралі палякі, польскія даследчыкі лічаць за лепшае не ўспамінаць. Ну а тое, што адбывалася з беларускасцю ў XX ст., мяркуючы па ўсім, выклікае ў іх змешаныя пачуцці, сярод якіх пераважае, безумоўна, расчараванне. Вось што, напрыклад, піша Р. Радзік: «Спецыфіка беларускага грамадства... патрабуе... трохі пільней прыгледзецца да беларускіх рэалій. Пераважная большасць грамадстваў Еўропы сфарміравалася ў апошнія два стагоддзі як сучасныя супольнасці вакол нацыянальнай ідэі. Нацыянальныя каштоўнасці забяспечылі іх цэласнасць, іерархізавалі – прынамсі часткова – мэты індывідуальнай і групавой дзейнасці, надзялілі гэтыя грамадствы сферай эмоцый, падпіхнулі да канкурэнцыі з іншымі нацыямі і – у сувязі з гэтым – да гатоўнасці прыносіць ахвяры ў імя рэалізацыі нацыянальных інтарэсаў... Беларусам не далі пабудаваць нацыю (расейцы – у царскай імперыі, а затым у СССР, палякі – у міжваеннай Польшчы). Не існуе сярод беларусаў і моцнай традыцыі цалкам незалежнай уласнай дзяржавы... Беларускасць будавалася на вясковай базе, насычанай кансерватыўнымі каштоўнасцямі і пазіцыямі, схільнай замыкацца ў хатніх рамках, і разам з тым – як шматмільённая сукупнасць homo sovieticus. Пачуццё нацыянальнай прыналежнасці ў беларусаў слабое, а як сучасная нацыянальная агульнасць еўрапейскага тыпу беларусы амаль не існуюць. Уласную дзяржаву яны атрымалі амаль выпадкова, не марачы пра яе і не ваюючы за яе... У адрозненне ад палякаў яны дагэтуль не спрамагліся на масавыя ахвяры і калектыўныя пратэсты ў імя ідэі перавагі нацыянальных інтарэсаў» [6].

Зразумела, што палякам неабякава, што адбываецца ў Беларусі і з беларусамі. Яны зацікаўленыя ў тым, каб беларусы сталі «культурнай еўрапейскай нацыяй». І нават гатовыя ў гэтым дапамагчы. Але замінае таму шмат чаго, у тым ліку і адсутнасць даверу з боку большасці беларусаў, якія кіруюцца тым стэрэатыпным поглядам на палякаў, што каранямі сваімі цягнуцца ў больш далёкае мінулае, чым савецкае. Па гэтай прычыне яны маюць патрэбу ў максімальнай пазітывізацыі беларускага стэрэатыпа паляка, які ў сучасным яго стане пакідае жадаць лепшага.

У стаўленні да дадзенага стэрэатыпа беларускіх і польскіх вучоных ёсць яшчэ і чыста псіхалагічныя, звязаныя з нацыянальным характарам перавагі. Палякі, з'яўляючыся летуценнікамі і ідэалістамі, заўсёды імкнуліся ісці ў нагу з часам і нават апярэджваць яго. Не дзіўна, што стэрэатып, які з'яўляўся часткай гістарычнай спадчыны, успрымаўся імі як фактар стрымлівання, які замянае прагрэсіўнаму развіццю грамадства. Магчыма таму вывучэннем стэрэатыпаў у Польшчы займаюцца часцей за ўсё сацыёлагі і палітолагі.

Для беларусаў жа, традыцыяналісцкі настроеных і не схільных лунаць у паднябессі, стэрэатып паляка – досвед продкаў, які выконвае ахоўную функцыю. І не дзіўна, што часцей за ўсё ў Беларусі вывучэннем гэтага стэрэатыпа займаюцца гісторыкі і філолагі.

Падобная ж сітуацыя складваецца і ў Расіі. Цікавасць да тэматыкі нацыянальных стэрэатыпаў у рускай літаратуры рэалізоўвае сябе ўжо даўно. Апасрэдавана праз яе ён трапіў у сферу літаратуразнаўства і філасофіі. У гэтай сувязі трэба назваць імя Г. Д. Гачава, які першым з савецкіх вучоных сур'езна заняўся вывучэннем нацыянальных вобразаў і доўгі час пісаў што называецца «ў стол». Ён так казаў аб гэтым: «Пісаў – але выдаваць не мог. Бо сама тэма была ў шматнацыянальнай краіне СССР, дзе ідэалогія казённага інтэрнацыяналізму затуляла гладкасцю нацыянальныя праблемы, – небяспечная» [7, с. 7].

Праблема карціны свету разглядалася ім у тым ліку праз прызму асаблівасцей успрымання, абумоўленага культурнай спецыфікай. Так, у чарговай сваёй працы серыі «Нацыянальныя вобразы свету», над якой Г. Д. Гачаў працаваў 40 гадоў, ён пісаў: «Закопваюся на некаторы час у дадзеную краіну, чытаю кнігі пра яе прыроду, гісторыю, побыт, норавы, вывучаю культуру: літаратуру, мастацтва, рэлігію, філасофію, навуку... – словам, з розных бакоў заязджаю ў яе прастору-час, у тоўшчу яе быцця, пішу па ходзе пранікнення свае назіранні, меркаванні, параўноўваю з аналагічнымі з'явамі ў іншых краінах, і ў выніку атрымліваецца ў мяне нейкі партрэт гэтага нацыянальнага свету...» [7, с. 7].

У 1990-я гг. выявілася, аднак, што ідэалістычныя, пастаральныя разважанні Г. Д. Гачава над нацыянальнымі вобразамі свету не адпавядаюць духу часу – прарваўся нацыянальны запал, які доўга стрымліваўся, і цікавасць да дадзенай тэматыкі стала прагматычна-палітычнай, набыла выгляд «нацыянальнага пытання», якое патрабавала неадкладнага рашэння.

Блытаніна працягвалася нядоўга – з канца 1990-х гг. расійскія вучоныя сталі працаваць у агульным рэчышчы тэндэнцый, якія адбываліся ў краіне. Расія ўступала ў новую эпоху, дзе «класіка жанру» Г. Д. Гачава (яго «думка-вобразы») апынулася не вельмі запатрабаванай. Надышоў час жорсткай размовы пра тое, што, хто і чаму перашкаджае Расіі быць тым, чым яна жадае быць. Узнікла неабходнасць у пасіянарных стэрэатыпах, якія можна было б

выкарыстоўваць у ідэалагічнай і прапагандысцкай працы. Зразумела, гэтыя стэрэатыпы павінны былі мець генетычную сувязь з рускім менталітэтам і рускія гістарычныя карані.

Цікаваць да нацыянальных стэрэатыпаў, якая актуалізавалася ў Расіі, неўзабаве аформілася ў новы кірунак у літаратуразнаўстве, названы імагалогіяй (ад лат. *imago* – вобраз). Яго ўзнікненне і развіццё звязана з імем вядомага даследчыка польскай літаратуры В. А. Хорава, які ў святле распрацаваных ім тэрэтычных палажэнняў гэтай новай навукі аналізаваў складаны характар узаемаадносін рускіх і палякаў [8, с. 99–100]. Ён жа даў гэтай навучы наступнае вызначэнне: «Імагалогія ставіць сваёй задачай выявіць праўдзівыя і ілжывыя ўяўленні пра жыццё іншых народаў, характар і тыпалогію стэрэатыпаў і прадуманасцей, якія існуюць у грамадскай свядомасці, іх паходжанне і развіццё, іх грамадскую ролю і эстэтычную функцыю... Яна вывучае вобраз іншага народа» [9, с. 7].

Імагалогія патрабуе ад даследчыка не толькі ведаў асаблівасцей жыцця, гісторыі і культуры іншых народаў, але і пачуцця меры, такту і павагі да іх, тым больш што ў імагалагічным падыходзе часцяком даводзіцца звяртацца не толькі да таго, што багата эмацыяна афарбавана, але і наўмысна ці ненаўмысна дэфармавана [8, с. 101].

У гісторыі руска-польскіх узаемаадносін было шмат драматычных падзей, адным з паследстваў якіх стала фарміраванне негатыўных стэрэатыпаў, падтрымоўваемых не толькі гістарычнай памяццю абодвух народаў, але і нацыянальнымі ідэалогіямі [8, с. 102]. У той жа час у расійскім і польскім грамадствах існавала тэндэнцыя да пераадолення негатыўнага ўзаемага ўспрымання. Гэтай мэты закліканы быў службыць праект «Расія – Польшча. Узаемнае бачанне ў літаратуры і культуры», які ўзначальваў В. А. Хораў [10].

Хача працоўная дзейнасць апошняга была злучана з Інстытутам славяназнаўства Расійскай АН, у якім ён працаваў да канца свайго жыцця, заснавальнік імагалогіі адыграў значную ролю ў станаўленні і развіцці паланістыкі ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Я. Купалы, дзе склаўся першы ў Беларусі паланістычны цэнтр [11]. У 2012 г., напярэдадні свай смерці, В. А. Хораў стаў ганаровым прафесарам гэтага ўніверсітэта. У Гродна 25 мая 2012 г. скончыўся і яго жыццёвы шлях [11, с. 160].

Парадаксальна, але ў імагалагічных даследаваннях расійскіх вучоных тэма беларускага погляду на праблему стэрэатыпа паляка, якая іх цікавіць, не закранаецца ўвогуле. Яны ігнаруюць факт існавання арыгінальнага беларускага бачання паляка, што, прынамсі, выклікае здзіўленне.

Загое і рускія, і палякі ахвотна звяртаюцца да беларускай аўдыторыі, распавядаючы пра сваю непрыязнасць адзін да аднаго, тлумачачы яе гістарычныя, палітычныя і іншыя прычыны. Гэты погляд з боку, погляд «чужога» на «чужое», як паказвае гісторыя, можа мець скажаючае ўздзеянне на ход навуковага вывучэння беларускага стэрэатыпа паляка і нават на

сам стэрэатып. Інакш кажучы, спрабуючы ўплываць на характар навуковай цікавасці беларускіх вучоных да нацыянальнага стэрэатыпа паляка і неяк уздзейнічаць на гэты стэрэатып, імкнучыся прышчапіць яму новыя сімвалічныя значэнні, расійскія і польскія іх калегі зыходзяць з ідэалагічных і палітычных інтарэсаў уласных грамадстваў і дзяржаў.

Таму для беларускай навукі вялікую актуальнасць набывае не толькі пытанне вывучэння беларускіх нацыянальных стэрэатыпаў, якія нарадзіліся і выраслі ў межах беларускай культуры, увабралі ў сябе яе традыцыі, каштоўнасці і прыярытэты, але і пытанне аб стварэнні ахоўнага асяроддзя для далейшага развіцця гэтых стэрэатыпаў, недапушчэння ўплываў, якія могуць уздзейнічаць на гэты працэс, скажаючы, у рэшце рэшт, нацыянальную карціну свету. Відавочна, што беларускі стэрэатып паляка, які быў і застаецца аб'ектам трансфармацыйных уплываў, мае ў гэтым вялікую патрэбу.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. *Krotau, A.* Geneza białoruskiego stereotypu Polski i Polaków / A. Krotau // *Przegląd Wschodni*. – Т. VIII. – Zeszyt 1 (29). – S. 57–74.
2. *Macrae, C. N.* Stereotypy i uprzedzenia / C. N. Macrae, C. Stangor, M. Hewstone. – Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 1999. – 430 s.
3. *Lipniacka, E.* Przewodnik ksenofoba. Polacy / E. Lipniacka. – Warszawa: Adamantan, 1997. – 64 s.
4. *Chlewiński, Z.* Stereotypy: struktura, funkcje, geneza. Analiza interdyscyplinarna / Z. Chlewiński // *Praca zbiorowa. Stereotypy uprzedzenia*. – Warszawa: Inst. Psychologii Polskiej AN, 1992. – S. 7–28.
5. *Радзік, Р.* Беларусь на фоне нацыятворчых працэсаў у Цэнтральна-Усходняй Еўропе XIX ст. / Р. Радзік. – Мінск: Медысонт, 2012. – 376 с.
6. *Радик, Р.* Пособие по государственной идеологии [Электронный ресурс] / Р. Радик. – Режим доступа: <http://belhist.ru/2012/10/ryshard-radik-posobie-po-gosudarstvennoj-ideologii/>. – Дата доступа: 02.02.2016.
7. *Гачев, Г.* Национальные образы мира. Соседи России. Польша, Литва, Эстония / Г. Гачев. – М.: Прогресс-Традиция, 2003. – 384 с.
8. *Мусиенко, С.* Польская литература в имагологической интерпретации В. А. Хорева [Электронный ресурс] / С. Мусиенко // *Балтийский филологический курьер*. – 2013. – Вып. 9. – С. 99–113. – Режим доступа: http://journals.kantiana.ru/upload/iblock/071/Мусиенко_С_99-113.pdf. – Дата доступа: 17.03.2015.
9. *Хорев, В. А.* Польша и поляки глазами русских литераторов. Имагологические очерки / В. А. Хорев. – М.: Индрик, 2005. – 231 с.
10. *Поляки и русские в глазах друг друга* / отв. ред. В. А. Хорев. – М.: Индрик, 2000. – 272 с.
11. *Мусиенко, С. Ф.* Он между нами жил... и жив / С. Ф. Мусиенко // *Весн. Гроднен. дзярж. ун-та імя Я. Купалы. Сер. 3 (Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія)*. – 2012. – № 3(143). – С. 155–160.

(Дата подачы: 10.02.2016 г.)